

М.О. Єрмошин, І.А. Нікіфоров

Харківський університет Повітряних Сил імені І. Кожедуба, Харків

МАНЕВР ВІЙСЬК (СИЛ) ПРИ ВИКОНАННІ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

У статті розглядаються основні способи маневру зенітної ракетної частини при виконанні бойових завдань як маневр за замислом зенітного ракетного прикриття важливих державних об'єктів і угруповань військ (сил) та маневр за обстановкою відповідно до рішення командира.

Ключові слова: маневр, зенітна ракетна частина, зенітне ракетне прикриття.

Вступ

Постановка проблеми. Підвищення ефективності функціонування складної системи зенітного ракетного прикриття важливих державних об'єктів і угруповань військ (сил) може бути компенсовано за рахунок організації та здійснення маневру зенітної ракетної частини при виконанні завдань, оснащеності сучасними мобільними зразками техніки, пошуку нових способів маневру силами, засобами та вогнем. Одне із основних завдань, що із цього виникає – це визначення основних способів маневру зенітної ракетної частини при виконанні бойових завдань у ході підготовки та ведення бойових дій.

Аналіз літератури. Питанням здійснення маневру зенітної ракетної частини (збр, зрп, озрдн) при виконанні бойових завдань та основних його способів присвячені матеріали праць за даною тематикою [1 – 4], аналіз яких показав, що дане питання (особливо в його прикладній частині) розкрито й аргументоване в недостатній мірі. Так в [1] наведено тільки зміст маневру зенітної ракетної частини при виконанні бойових завдань за обстановкою. В [2] надана підходи оцінювання ефективності маневру за визначеними показниками та критеріями, однак не ураховані основні способи маневру зенітної ракетної частини за замислом зенітного ракетного прикриття важливих державних об'єктів і угруповань військ (сил).

Мета статті: розкрити основні способи маневру зенітної ракетної частини як маневр за замислом зенітного ракетного прикриття важливих державних об'єктів і угруповань військ (сил) та маневр за обстановкою при виконанні бойових завдань.

Розділ основного матеріалу

Аналіз найбільших військових конфліктів у ході повітряної кампанії проти Іраку та Югославії підтверджує ведення комплексної розвідки й управління польотами авіації та вогнем з застосуванням геоінформаційних і космічних систем (GPS – США, ГЛОНАСС – Росія), що забезпечить можливість нанесення «зіркового» удару з застосуванням високоточної зброї (до 70 %) при щільності удару (у зоні вогню ЗРВ до 24 цілей за хвилину) за рахунок масо-

вого застосування ракет (крилатих, балістичних і керованих ракет), бомб і безпілотних літальних апаратів [2, 4].

Сучасні засоби повітряного нападу, плануючи варіант удару, прагнуть відшукати слабкі місця в системі прикриття важливих державних об'єктів. Точні дані про напрямок зосередження зусиль ЗРВ дають засобам повітряного нападу перевагу. У тактичному плані позбавити цієї зазначеної переваги може лише маневр зенітної ракетної частини при виконанні бойових завдань як елемент замислу бойових дій, що проводиться у вирішальний момент. Тактичний маневр є обов'язковою умовою успіху бойових дій.

Прихованість бойового порядку зенітної ракетної частини, виведення підрозділів з під удару, періодична зміна ними позицій широко застосовувалися в локальних війнах і були необхідними елементами бойових дій. Поява сучасної високоточної зброї різко підвищила значимість маневру.

Маневр військ (сил) – це марш, перевезення, висування, зміна позицій, пересування чи щось інше.

Під маневром розуміють організоване пересування військ (сил) і засобів до початку та під час бойових дій на новий напрямок (рубіж, у новий район) в мету заняття вигідного положення по відношенню до противника, створення резерву, відновлення порушеної системи вогню або його перенацілювання для впливу по найбільше важливих цілях [1]. Однак краще визначити, що маневр військ (сил) при виконанні бойових завдань – це організована зміна позицій військ (сил) до початку та під час бойових дій ...

Основними способами здійснення маневру є: згортання (розгортання в новому районі) військ (сил) у бойовій порядку; марш (рух своїм ходом); перевезення різними видами транспорту (залізничним, морських, річним, повітряним); комбінований спосіб.

Згортання (розгортання в новому районі) військ (сил) у бойовій порядку – це переведення військ (сил) з бойового положення в похідне положення (розгортання – навпаки), час якого залежить від видів озброєння та військової техніки, підготовки особового складу, умов обстановки тощо.

Марш (рух своїм ходом) – це організований рух військ (сил) по дорогах або колонними шляхами з метою прибуття у призначений район.

Перевезення різними видами транспорту (залізничним, морським, річним, повітряним) – це сукупність заходів щодо маршу до станції (району) навантаження озброєння та військової техніки, навантаження та посадка особового складу, рух транспорту, розвантаження та маршу в призначений район.

Комбінований спосіб включає усі основні способи маневру одночасно.

Основними завданнями зенітної ракетної частини як основної вогневої сили угруповання ППО є: прикриття угруповань військ (сил) у районах зосередження під час висування та ведення різних за формами і способами бойових дій в обороні та наступі; прикриття важливих державних об'єктів. Бойові завдання зенітним ракетним частинам ставляться відповідно до конкретних умов обстановки та визначаються за такими ознаками: знищення ЗПН або недопущення ударів по об'єктах, зрив (відбиття) удару з повітря, ослаблення угруповання ЗПН; прикриття об'єктів і військ із заданою ймовірністю; протиракетна оборона важливих державних об'єктів і військ (сил); боротьба зі спеціалізованими літаками ДРЛВ й У, РЕБ та ін.; забезпечення стійкості системи зенітного ракетного прикриття, живучості ЗРВ, завадостійкості систем вогню, розвідки й управління; недопущення прориву системи зенітного ракетного прикриття у заданому напрямку удару; забезпечення мінімальних втрат особового складу й ОВТ, забезпечення мінімальних витрат ресурсів ЗРВ; забезпечення своєчасного відновлення порушеної боєздатності військ, застосування резервів; вирішення інших бойових завдань щодо прикриття важливих державних об'єктів і військ (прикриття державного кордону, прикриття АЕС, хімічно-небезпечних об'єктів та ін.).

Зенітна ракетна частина здійснює *зенітне ракетне прикриття* важливих державних об'єктів і угруповань військ (сил), під яким розуміються *бойові дії зенітних підрозділів* під час відбиття ударів з повітря. Зенітна ракетна частина, яка розгорнута в бойовий порядок, створює систему зенітного ракетного прикриття як сукупність взаємопов'язаних компонент (систем вогню, розвідки й управління, забезпечення) та елементів (зенітні ракетні підрозділи та їх зони вогню, що реалізуються).

Для виконання бойових завдань зенітна ракетна частина здійснює зенітне ракетне прикриття шляхом ведення протиповітряних боїв у межах відповідальності. При підготовці та в ході ведення бою проводиться маневр військами (силами), засобами та вогнем.

Метою маневру зенітної ракетної частини може бути:

зосередження зусиль на вирішальних напрямках і рубежах для підвищення ефективності системи

зенітного ракетного прикриття найбільш важливих державних об'єктів і угруповань військ (сил);

створення більше вигідних умов ведення бою в результаті зміни бойового порядку, рух на напрямок дій головних ЗПН, вогневого впливу шляхом ведення бою з “засідок”;

зосередження вогню досягається маневром вогню зенітних ракетних підрозділів на головні напрямки дій ЗПН противника;

забезпечення раптовості дій, що складається зі своєчасної дії ЗРВ і введення противника в оману щодо дійсного характеру прикриття і прийнятого рішення на бій.

Для досягнення цієї мети використовуються такі види маневру зенітної ракетної частини:

висування із позицій постійної дислокації та заняття бойових позицій *зенітними ракетними підрозділами* (КП) безпосередньо перед початком бойових дій (в передбаченні удару ЗПН) згідно з рішенням вищестоящего командира на бойові дії поза межі позиційного району;

введення зенітного ракетного підрозділу на бойові позиції з максимальною реалізацією розвідувальних, вогневих можливостей;

періодична зміна позицій (бойове патрулювання) *зенітним ракетним підрозділом*;

зміна позиції зенітним ракетним підрозділом чи його засобами після проведення двох-трьох стрільб або після відбиття удару ЗПН по позиції;

введення зенітного ракетного підрозділу в “засаду”, на найбільш імовірні напрямки удару ЗПН, рубіж знищення КР (спеціалізованих літаків) згідно з рішенням вищестоящего командира;

висування на позиції небоєздатного зенітного ракетного підрозділу і колон на марші згідно з рішенням командира на відновлення боєздатності та подальше ведення бойових дій;

висування зенітного ракетного підрозділу на бойові позиції у позиційному районі згідно рішення вищестоящего командира у відповідності з тактичною (оперативно-тактичною) обстановкою, яка склалася.

Ведення бою з “засідок” використовується для боротьби за панування в повітрі. Ретельна організація, прихованість виходу в “засідку” *зенітного ракетного підрозділу* на найбільш імовірні маршрути польоту авіації противника дають гарні результати. Переміщення і раптові удари із “засідки”, вогонь підрозділів, що “кочують” вводять ЗПН в оману відносно кількості і розташування засобів, створюють умови невизначеності їх можливостей.

Своєчасне відновлення порушеної системи зенітного ракетного прикриття здійснюється мобільними зенітними ракетними підрозділами.

Ефективність маневру залежить від раптовості для противника та його тактичної цілеспрямованості. Першорядне значення при цьому має завчасна підготовка варіантів маневру й умов їх проведення.

Маневр військ (сил) здійснюється:

як маневр за замислом зенітного ракетного прикриття важливих державних об'єктів (висування з районів дислокації на бойові позиції; перебудування бойового порядку у передбаченні бою; періодична зміна позицій; висування на рубежі знищення крилатих ракет; дії зенітних ракетних підрозділів з "засідок");

як маневр за обстановкою (маневр на розкритті напрямки дій головних сил противника; маневр для відновлення порушеної системи вогню; виведення зенітних ракетних підрозділів із під удару; виведення зенітних ракетних підрозділів у засідки; зміна бойових позицій після двох-трьох стрільб; виведення зенітних ракетних підрозділів на рубежі знищен-

ня крилатих ракет). Першорядне значення при цьому має завчасна підготовка варіантів маневру і визначення умов їх здійснення.

Виняткова швидкоплинність і напруженість протиповітряного бою обмежує можливість маневру силами і засобами в ході відбиття удару повітряного противника. Тому маневр проводиться в особливих випадках підрозділами, здатними вести вогонь у русі і з ходу на коротких зупинках.

Разом з тим зенітне ракетне прикриття об'єктів і військ здійснюється при впливі величезної кількості *різноманітних факторів*. Схема впливу цих факторів, що впливають на імовірність здійснення маневру своєчасно, показана на рис. 1.

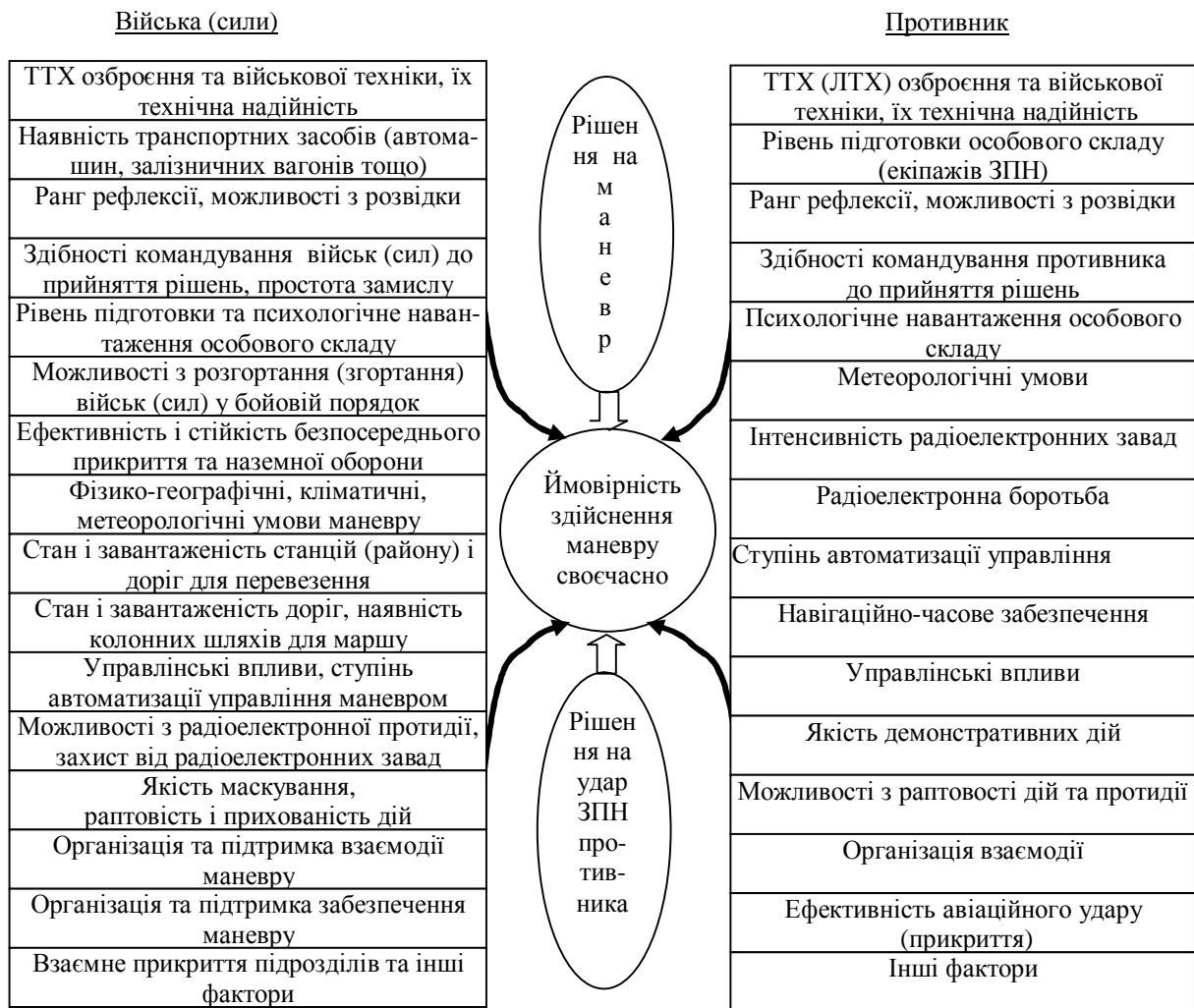

Рис. 1. Фактори, що впливають на імовірність здійснення маневру своєчасно

Основними факторами, від яких залежить підготовка і проведення маневру, а в остаточному підсумку ефективність маневру, є: відповідність рішення на маневр (здійснення маршу) умовам обстановки, що склалися; простота замислу маневру; ТТХ озброєння та військової техніки, їх технічна надійність; наявність транспортних засобів (автомашин, залізничних вагонів тощо); ранг рефлексії (0:0 – командування військ і противника не знають замислу

дій сторін, 0:1, 1:0, навпаки – 1:1), можливості з розвідки; здібності командування військ (сил) до прийняття рішень; рівень підготовки та психологічне навантаження особового складу; можливості з розгортання (згортання) військ (сил) у бойовий порядок; ефективність і стійкість безпосереднього прикриття та наземної оборони; фізико-географічні, кліматичні, метеорологічні умови маневру; стан і завантаженість станцій (району) і доріг для перевезення; стан і

завантаженість доріг, наявність колонних шляхів для маршру; управлінські впливи, ступінь автоматизації управління при маневрі; якість маскування, раптовість і прихованість дій; можливості з радіоелектронної протидії, захист від радіоелектронних завад; організація та підтримка взаємодії при маневрі; організація та підтримка забезпечення маневру; взаємне прикриття підрозділів та інші фактори.

Зрозуміло, що достовірне врахування такої кількості факторів у математичній моделі маневру будь-якої складності є окремою проблемою. Якщо припустити, що неможливе може стати можливим, оскільки фактори, що були перераховані, в принципі піддаються вимірюванню, а значить, і кількісному врахуванню, то це припущення не виводить проблему із тупика, тому що на результат маневру впливають такі ж фактори з боку противника.

Результат дій противника також залежить від тих же факторів, а також від якості демонстративних дій, радіоелектронної протидії, ефективності організації взаємодії, управління та забезпечення. Ці дані також піддаються вимірюванню й врахуванню в моделі маневру. Однак витрати, що потрібні для здійснення таких вимірювань, набагато більші. Якщо припустити, що навіть це можливо, то цього припущення також недостатньо, оскільки існує один головний фактор маневру, вплив якого на його результат є вирішальним, – це інтелектуальний фактор, який концентрується в прийнятому рішенні на маневр. Не можна виміряти, не можна перерахувати, не можна прогнозувати той єдиний тактичний прийом, який вибере противник у різних умовах обстановки. Так, можна констатувати, що абсолютний результат кожного конкретного майбутнього маневру визначити навіть орієнтовно неможливо. Це вимушує під час прогнозування переходити до імовірнісних оцінок результатів маневру при підготовці та в ході ведення бойових дій.

У загалі основні зміни у способах маневру зенітної ракетної частини при виконанні бойових завдань, кожне з яких є сполученням усіх складових, і, в першу чергу, способів і різноманітних тактичних прийомів маневру, включають такі: кожний спосіб маневру ЗРВ не схожий один на один; спосіб визначається відповідно завдання ЗРВ щодо зенітного

ракетного прикриття державних об'єктів і угруповань військ (сил) та є важливою складовою в загальній системі протиповітряної оборони від ударів сучасних засобів повітряного нападу, що виділені у десять типів цілей ЗРВ [3].

Висновки

Таким чином, основні способи маневру зенітної ракетної частини як маневр за замислом зенітного ракетного прикриття важливих державних об'єктів і угруповань військ (сил) та маневр за обстановкою при виконанні різних завдань є одним з найважливіших елементів протиповітряного бою. Маневр здійснюється в обмеженому просторі та у встановлений час. Причому, жоден маневр не може бути схожим на другий, тому тактика дій командира повинна відрізнятися великою розмаїтістю способів маневру. Чим багатший і ширший їх арсенал, тим швидше досягається перемога над противником. Відповідно до цих вимог дії командира зенітної ракетної частини повинні бути пронизані активністю, сміливістю і рішучістю. Крім того, дії командира повинні бути тактично грамотними.

Список літератури

1. *Модельювання бойових дій військ (сил) ППО та інформаційне забезпечення процесів управління ними (теорія, практика, історія розвитку): монографія / В.П. Городнов, Г.А. Дробаха, М.О. Єрмошин, Є.Б. Смирнов, В.І. Ткаченко. – Х.: ХВУ, 2004. – 409 с.*
2. *Синтез адаптивних структур системи зенітного ракетно-артилерійського прикриття об'єктів і військ та оцінка її ефективності: (теорія, практика, тенденції розвитку): монографія / А.Я. Торочин, І.О. Кириченко, М.О. Єрмошин, Г.А. Дробаха, М.П. Долина. – Х.: ХУПС, 2006. – 350 с.*
3. *Єрмошин М.О. Типи цілей для зенітних ракетних підрозділів / М.О. Єрмошин, Г.А. Дробаха, М.М. Романюк // Системи озброєння та військової техніки. – 2009. – № 1 (17). – С. 45-48.*
4. *Методичні засади обґрунтування раціональних форм та способів застосування угруповань військ (сил). Воєнно-теоретична праця / В.Г. Радецький, І.С. Русак, О.М. Загорка та ін. – К.: НАОУ, 2007.*

Надійшла до редколегії 6.10.2010

Рецензент: д-р військ. наук, проф. Г.А. Дробаха, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

МАНЕВР ВОЙСК (СИЛ) ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ БОЕВЫХ ЗАДАЧ

М.А. Ермошин, И.А. Никифоров

В статье рассматриваются основные способы маневра зенитной ракетной части при выполнении боевых задач как маневр за замыслом зенитного ракетного прикрития важных государственных объектов и группировок войск (сил) и маневр за обстановкой в соответствии с решением командира.

Ключевые слова: маневр, зенитная ракетная часть, зенитное ракетное прикрытие.

MANOEUVRE OF TROOPS (FORCES) AT IMPLEMENTATION OF URGENT TASKS

M.O. Yermoshin, I.A. Nikiforov

In the article the basic methods of maneuver of zenithal rocket part are examined at implementation of urgent tasks as a maneuver after the project of zenithal rocket protection of important state objects and groupments of troops (forces) and maneuver after a situation in accordance with the decision of commander.

Keywords: maneuver, zenithal rocket part, zenithal rocket protection.